

การวิจารณ์ภาษา

โดย อ.ธิดาดาว เดชศรี

ทฤษฎีวรรณคดีวิจารณ์ตะวันออก

คัมภีร์นาฏยศาสตร์ ของ भरตमुनि

- ❖ เป็นตำราฉบับแรกที่กล่าวถึงทฤษฎีวรรณคดี ทั้งในเรื่องรสและอลังการ
- ❖ เป็นจุดกำเนิดการวิจารณ์วรรณกรรมที่มาจากละคร
- ❖ เป็นต้นแบบของตำราอลังการศาสตร์อีกหลายฉบับของอินเดียในยุคหลัง
- ❖ รส คือ สิ่งที่คนอ่านได้รับจากการแสดง

กัมภีร์สุโขธาลังการ

- ❖ ไม่มีหลักฐานแน่ชัดว่ากวีไทยได้ศึกษาดำราเล่มนี้หรือไม่
- ❖ แต่งโดย สังฆรักจิตมหาสามี ในสมัยพระเจ้าปรีกรมพาคูที่ 1 (คริสต์ศตวรรษที่ 12)
- ❖ เป็นตำราเกี่ยวกับความงามของการประพันธ์

อสังการศาสตร์ ฉบับวาคณ

- ❖ อาจจะไม่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับการประพันธ์ของไทย แต่เป็นประจักษ์พยานของความพยายามในการศึกษาวรรณคดีสันสกฤตในยุคสมัยหนึ่ง
- ❖ ในสมัยแรก หมายความว่า ภาพพจน์และความไพเราะของคำและเสียง ต่อมาในสมัยหลังขึ้นมี ความหมายกว้างขึ้น คือหมายถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดความสวยงามในบทร้อยกรอง ส่วนตำราอสังการศาสตร์ที่ ป.ส.ศาสตร์ เป็นผู้แปล คือ เครื่องประดับของคำประพันธ์ ดังนั้น อสังการศาสตร์ จึงหมายถึง ตำราประเภทหนึ่งในภาษาสันสกฤต อันกล่าวถึงลักษณะประ โยชน์ วิธีการแต่ง และวิธีการติชมหนังสือประเภทวรรณคดี

กัมภีร์วุดโตทัย

- ❖ เชื่อว่ามีความสัมพันธ์กับการประพันธ์ของไทย
- ❖ เป็นกัมภีร์ฉันท์บาลีเล่มแรกซึ่งเป็นที่ยอมรับในหมู่กวี และผู้ศึกษาพุทธศาสนาเถรวาทว่าเป็นกัมภีร์หลักในเรื่องฉันท์บาลี
- ❖ พระสังฆรักจิตมหาสามีเป็นผู้แต่ง โดยอาศัยกัมภีร์ฉันท์ที่สันสกฤต คือ วกุตตรตนาการเป็นหลัก รวมทั้งได้ตรวจสอบเทียบเคียงกับกัมภีร์ฉันท์ภาษาสันสกฤตอื่นๆ อีกหลายเล่ม
- ❖ เป็นตำราว่าด้วยการแต่งฉันท์ภาษาบาลี ในจินดามณีได้กล่าวอ้างว่าเป็นต้นแบบของหลักการประพันธ์

ตำราประพันธ์ศาสตร์ของไทย

- ❖ กาพย์สารวิลาสินี
- ❖ กาพย์คันถะ
- ❖ จินดามณี ฉบับพระโหราธิบดี
- ❖ ประชุมลำนำ ของหลวงธรรมาภิมณฑ์
- ❖ ตำราฉันทลักษณ์ ของพระยาอุปทิศศิลปสาร
- ❖ กลบทสิริวิบูลกิตติ ของหลวงศรีปรีชา (เซ่ง)
- ❖ ตำราฉันทมาตราพฤติและวรรณพฤติ ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส

การวิจารณ์วรรณกรรมตามแนวสุนทรียศาสตร์

- ❖ เป็นศาสตร์หนึ่งที่ศึกษาเรื่องสื่อ เสียง ภาษา และความหมาย
- ❖ art for art's sake เป็นศิลปะเพื่อตัวมันเอง มุ่งตีตัววรรณกรรม ไม่ได้ตัดสินจากประโยชน์หรือแนวคิดใดๆ สนใจแค่ตัวมันและความหมาย
- ❖ ดูผลกระทบทางอารมณ์อันเกิดจากการกระทำ เพื่อให้รู้ว่าผลคืออะไร (วิธีการ) กลวิธีการประพันธ์ หรือศิลปะการประพันธ์ที่ส่งผลสะท้อนอารมณ์ต่อผู้อ่าน
- ❖ สุนทรียศาสตร์เบื้องต้นจึงเน้นหาความหมายว่า “สื่อความหมายว่าอะไร” พิจารณาเรื่องเสียง คำ การใช้ภาพพจน์ และรสในวรรณคดี

รูปแบบคำประพันธ์

- ❖ โคลง
- ❖ ฉันท์
- ❖ ร่าย
- ❖ กาพย์
- ❖ กลอน
- ❖ กลอนเปล่าหรือกลอนไร้ฉันทลักษณ์

ภาพพจน์

1. อุปมา (simile)
2. อุปลักษณ (metaphor)
3. บุคลาธิษฐาน (personification)
4. สมมุติภาวะ (apostrophe)
5. อติพจน์ (hyperbole)
6. นามนัย (metonymy) /
สัณพจน์ (synecdoche)

ภาพพจน์ (ต่อ)

7. สัญลักษณ์ (symbol)
8. สัทพจน์ (onomatopoeia)
9. ปฏิพจน์ (oxymoron)
10. ปฏิทรรศน์ (paradox)
11. ปฏิปจฉา (rhetorical question)
12. การกล่าวอ้างอิงหรือเท้าความ (allusion)

กลวิธีการประพันธ์บางประการ

❖ การเล่นเสียงสัมผัส

- การเล่นเสียงสัมผัสสระ
- การเล่นเสียงสัมผัสพยัญชนะ (สัมผัสอักษร)
- การเล่นเสียงสัมผัสวรรณยุกต์

❖ การเล่นคำพ้อง

- การเล่นคำพ้องเสียง
- การเล่นคำพ้องรูปพ้องเสียง

กลวิธีการประพันธ์บางประการ (ต่อ)

- ❖ การซ้ำคำ
- ❖ การใช้คำอุปมา
- ❖ การหลอกลำ

รสวรรณคดีแบบไทย

1. เสาวজনีย์
2. นารีปราโมทย์
3. พิโรธวาที
4. สัตตาปังกพิสัย

รสตามแนวทฤษฎีวิวัฒนาการที่ดีอันสกลฤต

1. สึงการรส (ศฤงการรส)
2. เราทรรส (รุตธรรส)
3. วีรรส
4. พืกัตรรส
5. ศานตรรส (ถันตรรส)

รศตามแนวทฤษฎีวิวัฒนาการคดีชั้นสกฤต (ต่อ)

6. หาสยรส (ห้ำสรส)

7. กรุณารส

8. ภยานกรส

9. อัฏฏตรส

แนวทางการวิจารณ์ตามแนวสุนทรียศาสตร์

- ❖ พิจารณาว่าทำไมผู้แต่งจึงเลือกใช้คำประพันธ์ประเภทนั้น และคำประพันธ์ที่ปรากฏในวรรณกรรม มีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากคำประพันธ์ประเภทเดียวกันหรือไม่อย่างไร
 - ❖ ภาพพจน์ที่ปรากฏเป็นภาพพจน์ชนิดใด มีความหมายว่าอย่างไร เหมาะสมกับบริบทแวดล้อมอย่างไร
- (ประคอง เจริญจิตรกรรม, 2556, น. 79-80, 102)
- ❖ ค้นหาความหมายว่าพูดถึงอะไรและมีอะไรซ่อนอยู่
 - ❖ กลวิธีการประพันธ์และรสวรรณคดีที่ปรากฏมีลักษณะและชนิดใดบ้าง และช่วยให้เกิดความไพเราะ หรือขบอารมณ์และความรู้สึกใดในคำประพันธ์

รายการอ้างอิง

- ❖ ชลธิรา สัตยาวัฒนา. 2513. การนำวรรณคดีวิจารณ์แผนใหม่แบบตะวันตกมาใช้กับวรรณคดีไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ❖ ประคอง เจริญจิตรกรรม. 2556. หลักการเขียนวิจารณ์วรรณกรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.